

Públic

LES COHERÈNCIES I INCOHERÈNCIES **DE L'INDEPENDENTISME CATALÀ**

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques. Universitat

Pompeu Fabra

2 de febrer de 2017

Un dels arguments que es repeteix amb més freqüència en cercles intel·lectuals i polítics de sensibilitat independentista a Catalunya és que la resolució del problema nacional i del problema social estan íntimament relacionades entre si. Segons aquests cercles, el gran problema social que té Catalunya (amb un gran retard social, conseqüència d'una sub-finançament dels serveis i transferències de l'Estat del Benestar a Catalunya) no es pot resoldre sense resoldre el problema nacional, definint com a tal la falta d'un Estat propi i la seva conseqüent dependència de l'Estat espanyol. Aquest argumentari ha anat calant en amplis sectors de la intel·lectualitat catalana independentista o pròxima al pensament independentista, expandint-se com a conseqüència del comportament de l'Estat espanyol, que s'ha caracteritzat per la seva falta de

sensibilitat cap a la plurinacionalitat de l'Estat, així com per l'aplicació de polítiques antisocials de clara persuasió neoliberal (tant per part dels governs socialistes com per part dels governs del Partit Popular). A la vista de la naturalesa de tal Estat espanyol, insensible amb la plurinacionalitat d'Espanya per una banda, i promotor de les polítiques neoliberals que han malmès el benestar de les classes populars a Catalunya (i a la resta d'Espanya), de l'altra, la postura secessionista de l'independentisme català semblaria ser coherent. En realitat, i com bé han assenyalat diversos dirigents d'aquest moviment independentista, ha estat el comportament del propi Estat espanyol el que ha generat major nombre d'independentistes a Catalunya. La incapacitat d'entendre aquesta situació en amplis sectors de l'establishment polític-mediàtic espanyol està transformant la qual cosa tal establishment defineix com el "problema català" en un problema espanyol d'enorme magnitud: no entenen o no volen entendre què passa a Catalunya.

Problemes que existeixen amb aquest argumentari

Ara bé, l'argumentari secessionista, encara que coherent, té fallades, doncs assumeix que Catalunya és un país sense classes socials, la població té els mateixos interessos, sense reconèixer, però, que Catalunya té classes socials amb interessos diferents que, en moltes ocasions, entren en conflicte. Hi ha tantes Catalunyes com

classes socials. Cada classe social té una visió diferent de Catalunya. Aquesta realitat s'amaga o s'ignora en aquesta visió segons la qual la independència de Catalunya (en ser aquest nou Estat més ric i més autosuficient en política fiscal que la Catalunya actual) permetria tenir més recursos, i per tant tots els catalans viurien millor, amb un finançament dels serveis i de l'Estat del Benestar més alt que l'actual. Aquesta hipòtesi, però, és molt qüestionable, ja que la riquesa o pobresa de l'Estat del Benestar de la Catalunya independent dependria del context polític que ho determinaria i configuraria. En altres paraules, que passés un millorament en el finançament o no dependria de les forces polítiques que fossin més influents sobre els diferents aparells del nou Estat i sobre els mitjans d'informació i persuasió que determinen l'hegemonia d'una ideologia dins d'una societat. Estats Units és un dels països més rics del món i, no obstant això, té un dels Estats del Benestar menys desenvolupats entre els països capitalistes més avançats.

L'evidència que el context polític és determinant per al desenvolupament social d'un país és contundent i convincent. Només cal veure el nivell de desenvolupament de l'Estat del Benestar a cada país a Europa. Cada força política a Europa té la seva pròpia visió del finançament, governança i desenvolupament de l'Estat del Benestar. Els partits conservadors i liberals, pròxims al món empresarial (en el qual estan històricament arrelats), han tingut al llarg de la seva

existència una visió diferent del que ha de ser l'Estat del Benestar de la que han tingut els partits socialdemòcrates (es diguessin com es diguessin, laboristes, socialistes o el que fos), que alhora tenien una visió semblant però una mica diferent de la sensibilitat comunista, partits aquests dos últims històricament arrelats en el moviment obrer. Aquestes diferències s'han anat diluint (i sobretot pels canvis en la socialdemocràcia amb l'establiment de la Tercera Via) però, si més no històricament, és important subratllar les seves diferències, les quals reflecteixen els diferents interessos de les classes socials que representen.

El futur de Catalunya dependrà, per tant, de quines forces polítiques dominin els aparells del nou Estat i configurin l'hegemonia ideològica en aquest Estat, la qual cosa dependrà, al mateix temps, de qui exerceixi major influència en el procés de transició de la Catalunya actual a la Catalunya independent. L'experiència de la transició espanyola de la dictadura a la democràcia, en aquest aspecte, és rellevant. El gran domini que les forces conservadores van tenir sobre els aparells de l'Estat dictatorial i dels seus mitjans de comunicació durant aquell procés de transició explica la baixa qualitat de la democràcia espanyola i el considerable subdesenvolupament del seu Estat del Benestar. Quaranta anys de democràcia, i Espanya continua tenint una de les despeses públiques socials per habitant

més baixes de la UE-15 (el grup de països d'un desenvolupament econòmic similar al d'Espanya).

Catalunya ha estat governada per una coalició liberal-conservadora durant la major part del període democràtic

Se'm dirà, amb raó, que hi ha diferències entre la situació d'Espanya en els anys de la Transició i Catalunya en aquests anys de possible (i desitjada pels independentistes) transició d'un Estat autonòmic a un Estat independent. Però no cal oblidar que hi ha també semblances. L'Estat autonòmic de la Generalitat de Catalunya ha estat governat durant la major part del període democràtic per una coalició de dos partits: un pertanyent a la família europea liberal (CDC) i un altre a la democristiana (UDC). Excepte els set anys de tripartit (tripartit que ha estat demonitzat, per cert, per gran part dels mitjans d'informació més grans de Catalunya) la Generalitat de Catalunya ha estat governada per una coalició en la qual CDC, un partit liberal, ha estat la força dominant i hegemònica a Catalunya. I aquest domini apareix en gairebé totes les àrees de l'Estat autonòmic, en el que continua essent la força dominant i hegemònica, i això malgrat que el seu hereu, el Partit Demòcrata (Partit Demòcrata Català, PDECat), seria avui (segons algunes enquestes) la quarta força en el ventall parlamentari català. Tal domini i hegemonia és resultat del seu control sobre tots els aparells

de l'Estat de la Generalitat de Catalunya, incloent-hi els radiofònics i televisius. La diversitat en aquests mitjans està clarament limitada per criteris polítics.

I el que és també notori és que aquest domini i hegemonia dins de l'aparell de l'Estat, exercit a través d'un govern de coalició liderat pel PDeCat, està sostingut avui per ERC i, fora del govern, per la CUP. En realitat, aquesta aliança PDeCat, ERC i CUP és la que està configurant la transició i molt probablement podrien ser els eixos de la Catalunya futura.

Les semblances entre la Catalunya d'avui i l'Espanya d'aleshores

És interessant assenyalar que no deixa de ser paradoxal i un tant incoherent que portaveus d'aquests partits (ERC i CUP) estiguessin criticant, amb raó, al PSOE, per permetre (mitjançant la seva abstenció) que governés el partit conservador liberal, el PP, i a Catalunya estiguin donant suport activament a la força política PDeCat, que ha estat dominant la vida política de Catalunya, i les polítiques públiques han determinat, en part, el sub-finançament de l'estat del Benestar a Catalunya. Les lleis essencials regressives (com la reforma laboral i les reformes fiscals i retallades) van ser aprovades tant al Parlament de Catalunya com a les Corts Espanyoles

amb el suport d'aquesta força política, aleshores CDC. Tant l'última reforma laboral com les polítiques fiscals d'abans i d'austeritat i retallades ara (responsables elles del deteriorament del mercat de treball i de la sub-finançament de l'Estat del Benestar català) van ser aprovades per CDC (ara PDECat), que continua en el govern a causa del suport d'ERC, partit que es considera de centre-esquerra, i la CUP, partit que es considera d'esquerres. Els dos partits justifiquen el seu suport a CDC indicant que per aconseguir el desenvolupament social de Catalunya es necessita la independència (assumint erròniament que aquesta Catalunya futura serà diferent a l'actual), permetent-li a la població catalana començar un Estat nou des de zero. Aquest començar de zero ignora que aquest Estat català (que ha estat dominat per la mateixa força política des de fa gairebé quaranta anys) serà l'eix fonamental sobre el qual es construiria la Catalunya independent. En realitat, és bastant probable que tal nou Estat estigués governat per la mateixa coalició de partits independentistes, sota el domini de CDC (com ho és ara). Per veure les futures polítiques econòmiques i socials de la Catalunya independent, només cal veure i escoltar els economistes que tenen major exposició mediàtica en els mitjans d'informació públics de la Generalitat de Catalunya. Tots ells són de clara tendència liberal (en realitat, ultraliberal), com és el cas del professor Sala i Martín, l'economista de capçalera de TV3, dominada per CDC durant molts

anys. Tal economista va aplaudir la privatització de les pensions imposada al poble xilè pel general Pinochet, entre altres mesures.

Els temes nacionals i socials tenen la seva pròpia autonomia

El que no vol acceptar-se en l'argument independentista és que el gran retard social de Catalunya es deu primordialment al domini de tal coalició conservadora-liberal al govern de Catalunya. L'evidència d'això és aclaparadora. L'anàlisi de les polítiques públiques realitzades per la majoria dels governs de la Generalitat mostra i prova aquest fet (vegeu el meu llibre L'Estat del benestar a Catalunya, resumit en el document "[Catalunya a la cua de l'Europa del Benestar](#)"). I cal recordar que les reformes laborals i les retallades en l'escassament finançat Estat del Benestar, durant la Gran Recessió, han estat portades a terme per partits polítics catalans, i aprovades per ells, tant a les Corts Espanyoles com al Parlament de Catalunya. En realitat, el govern català ha estat un dels que ha exercit majors retallades entre les comunitats autònomes d'Espanya.

Sembla, doncs, lògic que una estratègia de resolució del tema social a Catalunya passi per canvis molt significatius en el panorama polític català, amb un canvi en les coordenades de poder dins de l'aparell de la Generalitat, incloent-hi els seus mitjans de comunicació, així com en la cultura intel·lectual-polític-mediàtica que

configura l'hegemonia ideològica del país, posant la resolució (ara, i no més tard, quan el tema nacional es consideri resolt) de l'enorme problema social a Catalunya en el centre de la seva programació i estratègia de canvi . Això és clarament el que volen les classes populars a Catalunya, que no pot estar esperant fins que s'arribi a la secessió.

En aquesta estratègia de resoldre el problema social s'ha de redefinir Catalunya, incloent-hi el que significa l'expressió "nació catalana", proveint una altra visió de Catalunya. Catalunya és el poble català (les persones que viuen i treballen o intenten treballar a Catalunya), la majoria són les classes populars. L'objectiu de millorar el benestar i qualitat de vida de tals classes populars hauria de ser el leitmotiv de les forces polítiques catalanes d'esquerra, sense comprometre aquesta estratègia amb desviacions derivades de consideracions de l'estratègia independentista, que se centra en la secessió i el conflicte amb Espanya.

L'Estat espanyol com a problema

No cal dir que l'Estat espanyol és corresponsable del gran retard social de Catalunya, juntament amb les dretes catalanes. Però no podran canviar-se les coordenades de poder dins d'aquest Estat sense l'activa col·laboració de les altres forces d'esquerra dels altres

pobles i nacions d'Espanya. Creure que la solució al retard social és la mera secessió de Catalunya d'Espanya és simplificar enormement la situació actual, perpetuant una dinàmica conflictiva, no només amb l'Estat espanyol, sinó també amb les classes populars d'Espanya, tensions que serveixen únicament i exclusivament a les forces conservadores (als dos costats de l'Ebre) per a finalitats electorals partidistes, utilitzant el sentiment nacional per ocultar la seva responsabilitat en haver deteriorat la situació social i per perpetuar-se en el poder.

D'aquí que l'estratègia de prioritzar el tema social, considerant la nació catalana com el seu poble, comporti col·laborar activament amb les forces polítiques d'esquerres que hi ha en altres parts d'Espanya per a la transformació profunda de tal país, combinant la lluita social a Catalunya amb la lluita social a nivell d'Espanya. El projecte de millorar la qualitat de vida de les classes populars a Catalunya requereix no només un enfrontament amb l'establishment polític-mediàtic que controla la Generalitat de Catalunya, sinó també amb l'establishment polític-mediàtic espanyolista que controla l'Estat espanyol. El sorgiment de forces polítiques d'esquerres a nivell de l'Estat espanyol que clarament creuen en la plurinacionalitat d'Espanya i en la necessitat de crear un Estat republicà, més just, més solidari i més democràtic que l'actual, és un indicador clar que els diferents pobles i nacions d'Espanya estan descobrint la gran

quantitat de punts que tenen en comú, en la seva lluita per millorar el benestar i qualitat de vida de les seves classes populars.

Un últim consell a les esquerres catalanes

És essencial que aquestes esquerres a Catalunya posin la resolució del tema social com a tema central i prioritari en les seves reivindicacions, ja que aquest èmfasi és el que mobilitzarà les classes populars enfront de les mobilitzacions nacionalistes, tant centralistes com secessionistes, que estan avui utilitzant predominantment les dretes als dos costats de l'Ebre. Avui a Catalunya el descontentament popular davant el deteriorament social ho estan canalitzant paradoxalment les dretes conservadores i liberals, com Ciutadans. L'èmfasi en el tema nacional a costa del tema social és un profund error. És difícil donar visibilitat a aquest deteriorament social a causa de l'enorme domini del pensament hegemònic a Catalunya, que situa el tema nacional com el prioritari, ja que els mitjans marquen el territori on es realitza la lluita política. Un exemple és el que ha passat en la presentació del programa de la nova força política (Un País En comú) aquest passat diumenge. El programa tenia sis punts, tots ells de gran interès, i que incloïen propostes molt necessàries i innovadores en les àrees socials i econòmiques (que iniciaven el programa), propostes que van ser ignorades per tots els mitjans, que únicament i exclusivament van cobrir el compromís de aquesta nova

formació política amb el referèndum, tema essencial per a la cultura hegemònica, però de limitada capacitat de mobilització als barris populars, que són la base electoral d'aquest partit. Els dirigents de tal partit, conscients d'aquesta constant manipulació, haurien sempre d'emfasitzar els temes socials. Continuar el debat sobre el tema nacional és continuar ocultant o posposant el tema social. La confusió creada de forma deliberada per la majoria dels mitjans entre "sobiranisme" i "independentisme" fa que la justa i necessària petició de sobirania constantment sigui manipulada com una crida a la independència. Sobirania és emfasitzar el dret de la població de decidir quin tipus d'articulació desitja amb la resta d'Espanya, essent la independència una entre altres alternatives. Això és el que indica el suport al referèndum, que a més exigeix sobirania no no a l'àrea política, sinó també en l'àrea econòmica i social. Aquestes distincions mai es fan, donant una imatge falsa de la realitat. D'aquí la importància de no donar peu a la manipulació i emfasitzar sempre el compromís amb la resolució del problema social, destacant els elements comuns amb les altres forces polítiques al llarg del territori espanyol per millorar la qualitat de vida de les seves classes populars, redefinint i canviant la relació entre els diferents pobles i nacions d'aquest Estat. La prioritització del tema social és el que condueix a una redefinició del tema nacional, al contrari del que assumeixen els independentistes, que posen el tema nacional per sobre i com a prioritari sobre el tema social. Així de clar.